

Ο ρόλος του τεχνίτη στην τέχνη της εικόνας

/ Πεμπτουσία

image not found or type unknown

Η τέχνη της εικόνας και ο τρόπος εικονογράφησης είναι το θέμα της συνέντευξης που έδωσε στην Πεμπτουσία ο θεολόγος και ζωγράφος Κωνσταντίνος Κουτούμπας.

Πεμπτουσία: Για να δημιουργήσετε μια καινούργια εικόνα είναι αναγκαίο να στηριχτείτε σε παλαιά πρότυπα; σε ποιο βαθμό επεμβαίνετε εικαστικά εσείς;

Κωνσταντίνος Κουτούμπας: Η τέχνη της Εικονογραφίας έχει δικούς της κανόνες, δικούς της τρόπους έκφρασης και κυρίως δικούς της συμβολισμούς, οι οποίοι λειτουργούν διαχρονικά και διατρανώνουν τη θεολογία της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, όπου η τιμή της εικόνας «ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει». Αυτό το πλαίσιο διασφαλίζει την ήδη προγενέστερη εικονογραφική παράδοση που φθάνει έως τον πρώτο εικονογράφο, τον Απόστολο Λουκά, και τη μεταλαμπαδεύει από δάσκαλο σε μαθητή διαχρονικά. Ωστόσο αποτελεί και το πλαίσιο μέσα στο οποίο καλείται να κινηθεί ο Εικονογράφος και να μιλήσει ίσως στη γλώσσα των συγχρόνων του. Ο Εικονογράφος σχοινοβατεί ανάμεσα σε δύο άκρα. Στην προσκόλληση σε παλαιότερα εικονογραφικά πρότυπα και στην απόλυτα ελεύθερη παραγωγή έργων. Χρέος έχει να μελετά και να σπουδάζει τα εικονογραφικά παραδοσιακά πρότυπα χωρίς να προσκολλάται σε μία Σχολή (μακεδονική, κρητική κλπ). Ενίοτε, όταν οι συνθήκες το απαιτούν, μπορεί να εργαστεί και αντιγραφικά. Ωστόσο η αντιγραφική διαδικασία εντάσσεται και αυτή στο πλαίσιο της σπουδής αλλά και της πρόσληψης των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών του εν λόγω έργου, που θα τα αξιοποιήσει κατόπιν. Αυτό όμως δεν αμβλύνει τον προσωπικό χρωστήρα που είναι εμφανής σε κάθε εικόνα, δια χειρών του.

Π.: Πόσο σημαντικό είναι ο αγιογράφος να έχει πνευματική βιωματική σχέση με τα πρόσωπα που εικονογραφεί;

Κ.Κ.: Είναι αναγκαίο αν όχι προαπαιτούμενο ο εικονογράφος να επιτελεί το έργο του με προσευχητική διάθεση. Έχει ειπωθεί ότι το διακόνημα του εικονογράφου είναι όμοιο με αυτό του ιερέως, καθώς ανασυνθέτει και μεταβάλλει τα στοιχεία της φύσης (ξύλο, χρωστικές, ρητίνες), σε αναγεννημένες εν Χριστώ μορφές και εκτυπώματα. Αν και αναγνωρίζει – με την χαρακτηριστική υπογραφή- ότι δεν ενεργεί ο ίδιος αλλά ο Θεός ενεργεί διά χειρός του, ωστόσο οφείλει προσπαθεί στη βιωματική μετοχή στο έργο του. Να μελετά το βίο του Αγίου που εικονίζει και να τον επικαλείται. Θα ήταν κοινότυπο να πούμε ότι απαιτείται Μυστηριακή ζωή, παρόλο που ο Θεός ενεργεί μέσω της εικόνας του, έστω και χωρίς αυτή.

Π.: Με το έργο σας προσπαθείτε να επικοινωνήσετε με τους θεατές ή επιζητείτε την αναφορά σας μόνο προς το Χριστό και τους αγίους;

Η Εικόνα έχει διαλογική σχέση με τον θεατή - πιστό. Από πολύ νωρίς εγκαταλείφθηκε η μετωπική στάση στα πρόσωπα του Χριστού και των Αγίων και υιοθετήθηκε η υπο γωνία μετωπική στάση -η λεγόμενη 10 μοιρών θέση- αριστερά η δεξιά, με το βλέμμα να ακολουθεί αντίρροπη ως προς το πρόσωπο κίνηση, με αποτέλεσμα να κοιτά τον πιστό κατά πρόσωπον όπου κι αν σταθεί. Ακόμη, η έλλειψη σκιάς, η απουσία προοπτικής, η τοποθέτηση των ψυχρών χρωμάτων μπροστά από τα θερμά, όλα αυτά συνεργούν στο ότι η εικόνα κινείται προς τα έξω, μεταμορφώνοντας τον κόσμο, παρουσιάζοντας μια εικόνα των εσχάτων και του ανακαινισμένου εν Χριστώ κόσμου. Μετέχει τόσο της κοινωνίας με τους

πιστούς όσο και της κοινωνίας των πιστών με το εικονιζόμενο, »ώς ή πίστις αὐτῶ χωρεῖ».

Π.: Είδαμε ένα από τα έργα σας τον αγ. Θεόδωρο το Βυζάντιο με σκηνές από το μαρτύριο του. Εικόνες με το μαρτύριο των αγίων και παραστάσεις από το βίο τους από πότε εμφανίζονται στην εικονογραφία είναι παράδοση παλαιά;

Κ.Κ.: Συναξαριακές ή βιογραφικές όπως θα λέγαμε σήμερα εικόνες κυρίως εμφανίζονται στην κρητική σχολή και κατά την ύστερη τουρκοκρατία. Βέβαια δεν αποτελεί καινοτομία. Ήδη από τον 8ο αιώνα έχουμε εικόνες που περιγράφουν το δωδεκάορτο, ή αναφέρονται σε μαρτυρολόγια ή το Συναξαριστή κατά μήνα (πχ. Ι. Μ. Σινά, Αγ. Όρος κ.α.). Κατά την οθωμανική περίοδο οι εικόνες απετέλεσαν τα βιβλία των αγραμμάτων. Παράλληλα υπήρχε μεγαλύτερη ανάγκη να διαδοθούν τα μαρτύρια των Αγίων και κυρίως των Νεομαρτύρων, προς ενίσχυση και εμπύχωση των διωκομένων χριστιανών, αλλά και ως απόδειξη της διαρκούς παρουσίας της χάριτος του Αγίου Πνεύματος στη ζωή της Εκκλησίας. Το Συναξάριον του Αγίου Θεοδώρου, μας το διέσωσε ο Όσιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, στο Νέο Μαρτυρολόγιον, που εξέδωσε λίγα έτη μετά το μαρτύριό του Αγίου. Οι πρώτες συναξαριακές εικόνες του Αγίου ακολουθούν επακριβώς την οξυγράφο κάλαμο του Οσίου Νικοδήμου και μαρτυρούν αυτή ακριβώς την προσπάθεια, να αναπαραχθεί και να προβληθεί η αλήθεια του Λόγου μέσα από τη βιωματική διαδικασία, που είναι η εικόνα.

Λίγα λόγια για το έργο του Κωνσταντίνου Κουτούμπα

Από τα πιο γνωστά έργα του Κωνσταντίνου Κουτούμπα, είναι η Εύρεση της θαυματουργού εικόνας της Παναγίας της Εικονίστριας, πολιούχου Σκιάθου, περί το 1655, εμπνευσμένη εξ ολοκλήρου από το συναξάρι της εορτής. Ακόμη σχεδίασε τον νέο τύπο Αντιμηνσίου της Εκκλησίας της Ελλάδος, το οποίο τύπωσε για λογαριασμό της και διαθέτει αποκλειστικά η Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος. Τον Ιούλιο του 2001 πραγματοποίησε Έκθεση Αγιογραφίας με τον τίτλο “έν Έσόπτρω”, στο πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Σκιάθου Μπούρτζι. Τον Μάρτιο του 2006 συμμετείχε στην έκθεση ζωγραφικής με θέμα τη γυναίκα, που διοργάνωσε ο Σύλλογος γυναικών Σκιάθου. Τον Νοέμβριο του 2006 με το έργο μου “Σκιαθίτισσαι χορεύουσαι τήν Καμάραν ”, συμμετείχε στην πανελλήνια έκθεση “γνωστών και αγνώστων αξιόλογων καλλιτεχνών” “Ελλήνων Τέχνη”, που έλαβε χώρα στον Πύργο Μπότσαρη στη Ναύπακτο, υπό την επιμέλεια του εκθέτη έργων τέχνης Μάρκου Μπότσαρη. Τον Αύγουστο του 2007 συμμετείχε στην υπαίθρια έκθεση ζωγραφικής “Χρώματα της Σκιάθου ” που διοργάνωσε το Πνευματικό κέντρο του Δήμου και ο Δήμος Σκιάθου, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Σκιάθου, Μπούρτζι. Από τις 23 Δεκεμβρίου 2008 μέχρι 18 Ιανουαρίου 2009 πραγματοποίησε με την αδελφή του Παρασκευή Κουτούμπα ομαδική έκθεση ζωγραφικής στον Πολυχώρο Τέχνης “Ελλήνων Αρχιπέλαγος”, στη Σκιάθο. Στις 27 Ιουλίου 2010 έλαβε χώρα στο Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Σκιάθου η ομαδική Έκθεση Ζωγραφικής - Αγιογραφίας των Ανδρέα Καπίρη και Κωνσταντίνου Κουτούμπα. Το 2011 με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τον θάνατο του

Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη πραγματοποίησε Έκθεση Ζωγραφικής με τίτλο “Δώδεκα διηγήματα - Δώδεκα εικόνες. Εικονογραφώντας τὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη” στο Πνευματικό Κέντρο Ενοριῶν Σκιάθου, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἰστιαίας καὶ Βορείων Σποράδων, που παρουσιάστηκε ἐπίσης στο Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Σκιάθου στο Ξενοδοχεῖο Skiathos Palace καὶ στὴν Κοινότητα Κακοπετριάς Κύπρου.

Λεπτομέρειες γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Κουτούμπα βλέπε [εδώ](#).